

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

MENO HABILITANTA	PhDr. Anna Sámelová, PhD.
NÁZOV HABILITAČNEJ PRÁCE	Dejiny verejnoprávnosti. Zrod Rozhlasu a televízie Slovenska
ODBOR	habilitačné konanie na udelenie titulu docent v odbore teória a dejiny žurnalistiky
ROZSAH PRÁCE	354 s.
MENO OPONENTA	doc. PhDr. Ján Višňovský, PhD., mim. prof.
PRACOVISKO OPONENTA	Katedra masmediálnej komunikácie Fakulta masmediálnej komunikácie Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave Námestie J. Herdu 2 917 01 Trnava jan.visnovsky@ucm.sk

HODNOTENIE

1. Zhodnotenie významu a originality riešenej problematiky

Ak sa v súčasnosti Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) stane predmetom verejnej diskusie, tá sa spravidla dotýka jej personálnych otázok (kandidáti a voľba generálneho riaditeľa, výmeny na postoch v redakciách a pod.), politického marketingu ohľadom výšky úhrad za služby verejnosti poskytované RTVS, kvality jej programovej štruktúry a objektívnosti poskytovaného spravodajstva. Pochopiteľne, akademická diskusia, ktorú reprezentujú predovšetkým mediálni teoretici, ale aj výskumníci pôsobiaci v praxi, je podstatne širšia a okrem aktuálneho diania sa venuje vybraným, napr. historickým, technickým a technologickým, právnym, programovým, kultúrnym a iným aspektom tohto mediálneho sektora. Televízia ako médium a rôzne vidy naň sú taktiež predmetom výskumu kvalifikačných prác na médiá orientovaných študijných programov.

Pre súčasný mediálny výskum, segment televízie a televízneho vysielania nevynímajúc, je charakteristické predovšetkým jeho kvantitatívne zameranie, pričom riešenie špecifických otázok súvisiacich s organizačnými, ekonomickými, obsahovými a inými otázkami, prípadne komplexnejšie pojednanie o vývine, súčasnosti a budúcnosti tohto typu vysielateľa je skôr raritou. Aj v tomto kontexte vnímam problematiku, ktorej sa habilitantka venovala vo svojej práci, ako mimoriadne aktuálnu a dožadujúcu sa adekvátnej teoretickej reflexie. A čo je nemenej príznačné, publikácia vyšla v predvečer desiateho výročia vzniku RTVS ako jednej verejnoprávnej inštitúcie poskytujúcej službu verejnosti v oblasti rozhlasového a televízneho vysielania. Je to tak dôvod k bilancovaniu, ale aj k hlbšiemu zamysleniu sa nad tým, ako a v akých podmienkach sa táto inštitúcia zrodila a aké boli prvé jej roky jej fungovania, úspechy a poklesky nevynímajúc. To je ďalší kontext, v ktorom vnímam pertraktovanú problematiku ako vysoko aktuálnu.

Aspekt originality textu by som však videl v inej oblasti. V prvom rade je záujem autorky o túto tému dlhotrvajúci. Habilitačná práca nazvaná *Dejiny verejnoprávnosti*.

Zrod Rozhlasu a televízie Slovenska (ISBN 978-80-223-4816-4) je poslednou časťou trilógie, v ktorej sa autorka ostatné roky venovala rozsiahlemu výskumu slovenských verejnoprávnych médií, čo deklarujú aj jej predchádzajúce knižné práce. S médiami bola dlhý čas v priamom každodennom kontakte, keďže pracovala v Rádiu Twist a neskôr aj ako prvá riaditeľka Centier spravodajstva Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie po vzniku RTVS. Slovenské mediálne prostredie jej preto bolo a naďalej je blízke. A v neposlednom rade monografia v sebe snúbi filozoficko-mediálny prístup pisateľky, skúsenosti novinárky a v súčasnosti vysokoškolskej pedagogičky na Katedre žurnalistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

2. Formálne zhodnotenie práce

Pokiaľ ide o štruktúru monografie, text je členený do dvoch hlavných kapitol, ktorým predchádza rozsiahly úvod. V ňom autorka predstavila svoj výskumný projekt, dôvody jeho realizácie a systemizovala práce domácich aj zahraničných autorov, ktoré jej prácu viac či menej ovplyvnili a s ktorými aj pracovala. V závere zhrnula súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí, ciele, použité metódy, sumarizovala ťažiskové zistenia a prezentovala svoje závery (rovnako aj v anglickom jazyku). Miera zhody 10,81 % je akceptovateľná, nakoľko habilitantka vychádzala zo svojich skorších prác. Ide teda o jej autorskú tvorbu. Habilitačná práca má 354 paginovaných strán (20,65 AH), rozsiahly poznámkový aparát a takmer 45-stranový zoznam literatúry, zdrojov, dokumentov a prameňov, ktoré kandidátka v práci použila. Text je na vynikajúcej jazykovo-štylistickej úrovni a zachováva si vedeckosť v celom rozsahu. Formálna stránka práce je na výbornej úrovni.

3. Úroveň rozpracovania teoretickej časti práce

Problematiku, ktorej sa habilitantka venovala, možno v istom slova zmysle prirovnať ku gordickému uzlu. Častokrát synonymické používanie pojmov „verejnoprávnosť“ a „verejná služba“, a to aj medzi predstaviteľmi odbornej verejnosti, resp. tými, ktorí sa do diskusie o povahe verejnoprávnych médií zapájali a aj naďalej zapájajú, poukazuje nielen na terminologické nejasnosti, ale predovšetkým na nesprávne chápanie obsahu týchto pojmov.

Práve prvá kapitola publikácie pomenovaná *Dejiny verejnoprávnosti* roztína tento pomyselný uzol a ponúka komplexnú, fundovanú a argumentačne podloženú analýzu oboch pojmov, pričom predstavuje jeden z ťažiskových stavebných kameňov textu, ale aj autorkinho výskumu ako takého. Nemenej cenné sú príklady takýchto médií pôsobiacich v krajinách, ktoré sú členmi EBU. Evidentná je taktiež ambícia autorky pozerat' sa na problematiku z rôznych uhlov pohľadu (historického, právneho, filozofického, etického, mediologického a pod.), čo iba podčiarkuje interdisciplinárny charakter jej výskumného projektu. Podnetné je taktiež mapovanie a úvahy o povahe vysielania vo verejnom záujme vo Veľkej Británii a v Spojených štátoch amerických, teda v krajinách, kde sa fungovanie rozhlasu a televízie vyvíjalo na úplne odlišných princípoch. Taktiež neobišla

osobité formovanie mediálnej politiky v škandinávskych krajinách.

Druhý tematický blok *Zrod rozhlasu a televízie Slovenska* mapuje históriu rozhlasu, ktorý sa „narodil“ do prvej Československej republiky, resp. televízie, ktorá sa zrodila a vyvíjala v súradniciach komunistickej ideológie. Pre čitateľa je zaujímavé sledovať postavenie médií v rozličných etapách vývoja našej spoločnosti. V tomto smere je predkladaný text zároveň výskumom zdrojov a prameňov k predmetnej problematike. Dôkazom toho je 660 poznámok pod čiarou a rozsiahly zoznam bibliografických odkazov, ktorý obsahuje monografie, učebnice, odborné štúdie, konferenčné a iné príspevky, dokumenty, internetové zdroje, heslá atď. Osobitne pozitívne hodnotím skutočnosť, že autorka venovala primeranú pozornosť aj momentom, keď Slovenský rozhlas a Slovenská televízia našu spoločnosť nesceľovali, ale naopak polarizovali. Označila ich ako „konfliktné línie, resp. štiepne línie“ (s. 241 a ďalej). Text sa tak stáva zaujímavou a podnetnou sociologicko-politologickou sondou do stavu rozhlasového a televízneho vysielania po vzniku samostatnej Slovenskej republiky až po dni, ktoré žijeme.

Osobne ma teší, že habilitantka sa dokázala pozrieť na udalosti a fakty kriticky a svoje názory aj náležite podložiť argumentmi, čo je prítomné v celom rozsahu práce. Text tak nie je len zlepencom známych skutočností, ale predovšetkým hľadaním príčin a súvislostí, v čom by som videl jeho ďalší prínos.

4. Úroveň rozpracovania výskumu

Metodologické východiská výskumu autorka načrtla jednak v rozsiahlom úvode habilitačnej práce a sumarizovala ich v závere (súčasný stav, ciele, metódy riešenia a výsledky), pričom s metodológiou výskumu sa spravidla stretávame v úvodných pasážach kvalifikačných prác. Táto časť obsahuje pomerne obsiahle zdôvodnenie výskumnej stratégie habilitantky. Tá sa odvíja od analýzy verejnoprávnosti, verejnej služby a rôznych doktrín, ktoré dali vzniknúť rôznym mediálnym systémom v kontexte uplatňovania rozličných štátnych mediálnych politík (s. 287). Možno konštatovať, že stanovená výskumná stratégia ponúka nový pohľad na verejnoprávnosť a verejnú službu, ako aj na vývoj a súčasne postavenie verejnoprávnej inštitúcie RTVS, jej silnejšie a predovšetkým menej silné a diskutabilné stránky nevynímajúc. Môžem len súhlasiť s autorkou, že naše verejnoprávne médiá sa „...zrodili a formovali v rámci zakorenených spoločensko-politických a kultúrnych presvedčení širokej verejnosti,“ (s. 290), a to v turbulentnom období vzniku samostatnej Slovenskej republiky, duálneho systému a v kontexte absencie ucelenej mediálnej politiky a koncepcie mediálnej verejnoprávnosti. To sú oblasti, v ktorých išla kandidátka skutočne do hĺbky problému a snažila sa ho analyzovať komplexne, čo sa jej aj podarilo. Prácu však nevnímam ako ukončenú a predpokladám, že habilitantka bude vo svojom výskume pokračovať. Stanovené ciele sa jej podarilo naplniť.

Istú výhradu možno mať k označeniu „Ciele štúdie“ (s. 286), keďže ide o habilitačnú prácu a k niektorým redundantným pasážam v texte, napr. na s. 222 a s. 259, s. 260.

5. Otázky pre habilitanta

Nemám otázky.

6. Záver

Práca je podnetným príspevkom do diskusie o problematike verejnoprávnosti, o tom, ako ju vnímame, s čím si ju spájame a čo od nej očakávame. V neposlednom rade je zaujímavou sondou, ako slovenský verejnoprávny vysielateľ RTVS dokázal, resp. nedokázal naplniť idey verejnoprávnosti a ktoré skutočnosti sa pod tento stav podpísali. Habilitačnú prácu preto pokladám za obohatenie mediálnych a komunikačných štúdií, s potenciálnym presahom do iných oblastí.

SÚHRNNÉ STANOVISKO OPONENTA

Predložená habilitačná práca **spĺňa** požiadavky na uvedený typ kvalifikačných prác. Preto **odporúčam**, aby VR FiF UK po splnení všetkých ďalších náležitostí udelila PhDr. Anne Sámelovej, PhD. titul „docent“ pre odbor habilitačného konania teória a dejiny žurnalistiky.

V Trnave dňa 22. mája 2020

doc. PhDr. Ján Višňovský, PhD., mim. prof.